

3.2

Turistfiske utenfor kvoter og reguleringer

All høsting av havets ressurser er i Norge underlagt strenge reguleringer fra forvaltningens side. Turister fisker år om annet opp mot 10 000 tonn fisk uten at det er avsatt kvote til dette fisket. En samlet vurdering av verdiskapingen knyttet til dette fisket viser at denne aktiviteten gir langt mer til samfunnet enn om fisken var fisket av yrkesfiskere. Skal vi forvalte denne aktiviteten – og hvordan kan en slik forvaltning utformes?

Jakob Gjøsæter

jakob.gjoesaeter@imr.no

Knut Sunnanå

knut.sunnanaa@imr.no

Alt fra de første nordmenn som bodde langs kysten begynte med fiske for å tjene penger til livets opphold, var det forskjell på dette fisket og det fisket de drev hjemmefra til matauk for seg og sin familie. Slik er det også i våre dager – fritidsfiske er en aktivitet mange driver for matauk og hygge. I de seinere år er det også etablert flere bedrifter langs kysten som tilbyr turister å drive fiske.

Turistfiske er en næring i rask vekst, og er forventet å bli en meget viktig næringsvei med store økonomiske ringvirkninger i mange kystsamfunn. Turismens uttak av fisk og arealbruk langs kystlinjen kan ha betydelig virkning på lokale fiskeressurser, og kan derfor komme i konflikt med lokale fiskerinteresser. Denne næringen

kan også være med å øke presset for å få bygge overnattingsplasser, kaianlegg og mottak for fisk i strandsonen og kan derfor komme i konflikt med miljø- og naturverninteresser.

Ifølge en undersøkelse som ble publisert i 2002 (Hallenstvedt & Wulff 2002), er det over 900 bedrifter i Norge som tilbyr turistfiske, og antall fisketurister ble anslått til ca. 190 000 per år. De beregnet at utenlandske fisketurister tar 12 000–15 000 tonn fisk per år og har et konsum på 2,2–2,4 milliarder kroner. Av dette beløpet regner man at ca. 435 millioner går til fiskeribedriftene. Cape Gemini Ernst & Young (2004) som bl.a. gjorde en rekke intervjuundersøkelser, kom til at tallene for fangst måtte nedjusteres noe, og antyder fangsttall mellom 6 og 9 tusen tonn i året. Likevel er dette svært høye tall.

Det er vanskelig å sammenligne “verdien” av fisk tatt av turistfiskere med verdien av den fisken som tas av profesjonelle fiskere. Løse anslag tyder imidlertid på at et kilo fisk tatt av en turist kan gi opp mot ti ganger høyere verdiskaping enn en kilo som tas av fiskere (Cape Gemini Ernst & Young 2004). Det er også vanskelig å sammenligne fritidsfiske og turistfiske. Fritidsfiske er først og fremst et tilskudd til kosten for mange, og det gir ingen arbeidsplasser lokalt. Turistfiske er derimot en næringsvei som genererer arbeidsplasser med utgangspunkt i verdien av å få lov å fiske. Derfor kan det være riktig å vurdere turistfiske først og fremst opp mot andre næringer som benytter kystsonen og dens ressurser.

Utredningen “Kartlegging av arealbrukskonflikter i kystsonen”, gjort på oppdrag fra Fiskeridepartementet i 2002, gir en del synspunkter på forholdet mellom turistfiske og yrkesfiske og havbruk.

Den finner at konfliktnivået mellom fritids- og turistfiske og fiskerinæringen, generelt blir vurdert som moderat, men problemene varierer svært mye langs kysten. Konfliktnivået med havbruksnæringen er mer beskjedent, men også dette regnes som stort i Rogaland og på Sørlandet.

I forhold til yrkesfiske mener de fleste at uoverensstemmelser med fritids- og turistfiske kommer mer som følge av en

Tabell 3.2.1

Noen aktuelle interaksjoner i møtet mellom turister og fiskere.

Possible interactions between fishermen and tourists, their effect and suggested reactions.

Forhold	Effekt	Virkemiddel
Fiskere og turister konkurrerer om samme fisk	-	Det viktigste er å begrense uttaket av småfisk ved opplysning, holdningskaping og regelverk. Maksimalgrense for landing kan være aktuelt for torsk og andre stasjonære fisk.
Fiskere og turister konkurrerer om fiskesteder	-	God merking av fiskernes redskaper og forbud mot å fiske nær disse. (Tilsvarende som for havbruksinstallasjoner.)
Turister skader fiskernes redskaper	-	God merking av fiskernes redskaper og forbud mot å fiske nær disse. Erstatningsansvar ved skade. God merking av turistfiskernes båter, slik at disse kan gjenkjennes.
Turistfisket øker interessen for fisk, og kan derfor få folk til å kjøpe mer fisk fra fiskerne	+	Mulighet for lokal omsetning av fisk til nærliggende fiskebruk samt økt salg av fisk til turister og restauranter
Turistfisket øker interessen for fisk, og kan derfor gi positiv oppmerksomhet også til fiskerinæringen	+	Eksportutvalget for fisk kan koble sammen turistfiskelokaliteter med norsk fisk i markedene – gjenkjenning og positiv holding
Turistfiskerne kan gi fiskerne arbeid med opplysning og veiledning	+	Lokale fiskarlag kan utarbeide ressurs- og aktivitetskart som kan brukes i kystsonenplanlegging
Turistfiskerne kan gi fiskerne arbeid ved å ta dem med ut i båt	+	Enklere regelverk for å ta med turister om bord. Turistanlegg har nødvendig utstyr og gir sikkerhetsopplæring for “turist”-mannskapet.
Positive holdningskampanjer rettet mot turistfiskere, kan også slå positivt ut for lokale hobbyfiskere	+	Sikkerhetstiltak og opplæring i ansvarlig fiske også for fritidsfiskere

ressurskonflikt enn en arealkonflikt. Kystfiskerne mener at fritids- og turistfiske går sterkt ut over bestandene av kysttorsk, bunnfisk og hummer. Mange lar være å følge tids- og redskapsbegrensningene, og det eksisterer fortsatt ikke noen effektiv kontroll med virksomheten.

Fylkesfiskarlagene vurderer generelt konfliktnivået som høyere enn forvaltningen. Selv om mange mener de reelle konflikten sannsynligvis er størst med fritidsfiske, er turistfiske mer til ulempe og irritasjon. Det blir opplyst at dårlig lokalkunnskap og manglende sjøveit er medvirkende årsaker til dette. Flere fylkeskommuner, Fiskeridirektoratets regionkontorer og enkelte fylkesfiskarlag mener det bør være plass til både yrkes-, fritids- og turistfiske langs kysten, og det blir sagt at turistfiske som regel er til større fordel enn ulempe for kystsammfunnene.

Norges Turistråd opplyser at de er interessert i et nært samarbeid med både fiskerinæringen og fiskeriforvaltningen. De opplyser at de ikke vil markedsføre turistfiske som "matauk", men mer som en familieaktivitet. De vil i større grad forsøke å bidra til å spre turistfiskerne etter ressurstilgangen. I den forbindelse opplyses det at turister vanligvis er lite interessert i fiske med teiner og andre passive fiskeredskaper, og de bidrar derfor ikke til å redusere for eksempel hummerbestandene. Turistrådet opplyser også at yrkesfiske og oppdrett ikke er noen ulempe for reiselivsnæringen, snarere tvert imot. Turistrådet mener at også turistfiske og reiselivsnæring betyr svært mye for mange kystsammfunn, og henviser bl.a. til rapporten fra Norges fiskerihøgskole som viser at verdier for 2 milliarder kroner årlig legges igjen i norske kystsammfunn, som følge av turistfiske. Det blir også lagt vekt på at det er sammfunnsøkonomisk svært lønnsomt å la turister fange deler av fiskebestandene langs kysten.

Denne utredningen fra Fiskeri- og kystdepartementet fokuserer på mulige negative interaksjoner, men det er også muligheter for klare positive samspill. Ut fra dette, og samtaler med fiskere og representanter for turistfiskeanlegg, kan en sette opp en liste over noen aktuelle interaksjoner.

De tre første forholdene er dels basert på arealkonflikt, dels på ressurskonflikt.

Ressurskonflikten kan reduseres med flere virkemidler:

- Opplysning og holdningsskaping med sikte på å spare småfisk og rette innsatsen mot stor fisk. Gi opplæring i hvordan fisken skal håndteres for å overleve ved gjenutsetting.

- Opplysning om hvor og hvordan man finner den store fisken og unngår de små. Lage kart og tidsangivelser for hvor og når fisken kan tas uten å komme i konflikt med yrkesfiskere.
- Rette turistfiskernes oppmerksomhet mot arter som tåler beskatningen; hyse, sei, makrell, berggyllt, lusuer etc. Presentere nye og spennende arter ved at turistene får servert denne fisken på restauranter og kafeer.
- Kontroll av at redskapsbegrensninger overholdes. Veilede om hva slags redskaper som er fornuftig til forskjellige fiske.
- Påse at regler for tillatt utførselsmengde av fiskefileter overholdes. Fokuserer på gleden ved å tilberede og spise fisken mens man er på ferie, og stimulere til at turistene kjøper mer norsk fisk når de kommer hjem.

I noen tilfeller kan også utsetting av fisk, for eksempel torsk, for å gjenoppbygge eller supplere en overbeskattet bestand være av verdi.

Arealbrukskonflikter fremstilles i flere tilfeller som mer alvorlige enn ressurskonfliktene. Det klages over at turistfiskerne fisker for nær stående fiskeredskaper og i enkelte tilfeller ødelegger redskapene. Det finnes også rapporter om turister som fisker svært nær eller til og med oppe i merder for oppdrett av laks og ørret.

Dette problemet må løses fra to sider. Fiskerne kan merke redskapene sine slik at det er lett å se dem og vite hvor de står. Turistene kan instrueres om ikke å komme nær slike redskaper, og pålegges erstatningsansvar dersom de skader redskap eller fangst. Det kan være en fordel om turistanleggene har lett gjenkjennelige båter, og at disse utstyres med tydelige navn eller nummer, slik at de som skader andres redskaper lett kan identifiseres og ansvarliggjøres.

Som næringsdrivende må turistanleggene, båtutleiende og andre som driver med turistfiske gjøres ansvarlige for eventuelle skader virksomheten fører til. Obligatoriske forsikringsordninger må vurderes og sikkerhetsforskrifter må utarbeides.

De neste og mulige positive forholdene kan deles i tre:

- Informasjon om fisk som ressurs og som mat, primært rettet mot turistnæringen, kan gi positive holdninger til fisk og fiske. Dette kan gi økt omsetning av fisk ved at turistene tar de positive holdningene til norsk fisk og Norge med seg tilbake til sine hjemland.
- Turistnæringen kan bruke fiskere aktivt i næringen sin ved å ansette dem eller

gi dem oppgaver. Dette kan være oppgaver av to typer; de kan gi veiledning om hvor og hvordan en best kan fiske og om hvordan en kan ivareta fiskeresursene på best mulig måte, og de kan ta turistene ut til fiskeplasser, enten på egne båter eller som førere og guider på andre båter. Dermed kan fiskerne få et utvidet næringsgrunnlag ved at de også er aktive i turistnæringen.

- Informasjon og holdningsskaping arbeid rettet mot turistnæringen kan ha ringvirkninger ved å gi andre hobbyfiskere mer kunnskap og mer positiv atferd. Dette vil også indirekte komme fiskerinæringen og de profesjonelle fiskerne til gode.

For forvaltningen vil det være viktig å kunne hente data både om fisket og fangsten. Det kan være at også forskere skal involveres for å spre kunnskap – både til næringens utøvere og kanskje direkte til turistene – samtidig som de kan lage opplegg for å samle inn biologiske prøver. Da kan det bli mulig å utarbeide oversikter over de lokale bestandenes utvikling og hvilken betydning turistenes fangst har for fiskernes ressursgrunnlag.

Det har vært sagt fra alle som har arbeidet med mulige problemer knyttet til turistfiske, at denne gruppen turister er mer betalingsvillige enn gjennomsnittsturisten. Det bør da være mulig å tenke seg at en mer interessant ferie gjennom at turistene får tilført kunnskap, at de kommer i nærmere kontakt med befolkningen – ja, rett og slett får oppleve noe andre turister bare må se langt etter – og kan tilføre kystens befolkning store verdier. For oss havforskere som mener at alle bør få et nærmere forhold til den fantastiske naturen vi har i kystsonen, synes turistfiske å være en gylden anledning til å fremme en slik utvikling.

Summary

All harvesting of fish and shellfish resources in Norway is subject to rigid regulations. Tourists annually catch close to 10,000 tonnes of fish and there are no quota regulations of this fishery. A total evaluation on this fishery indicates that the value added to the community per kilogram fish caught may be as much as ten times that of the traditional fishery. How should then this fishery be managed – and which are the positive gains to society from these tourist activities?